

Hugo P. Matre
Eiinelien 15
5104 Eidsvåg i Åsane

Justis- og beredskapsdepartementet

Bergen, 4. april 2019

Høringssvar til Advokatforeningens anmodning om å stadfeste Regler for god advokatskikk punkt 1.4. som en del av Advokatforskriften kapittel 12.

Jeg viser til Advokatforeningens "Anmodning til Justis- og beredskapsdepartementet om å endre kapittel 12 i Advokatforskriften — Regler for god advokatskikk punkt 1.4"

Forslaget til nytt punkt 1.4 i kapittel 12 i Forskrift til domstolloven kapittel 11 (Advokatforskriften) lyder:

1.4 Advokatens forhold til menneskerettighetene

En advokat skal ikke gi råd som advokaten forstår eller må forstå vil innebære krenkelse av noens menneskerettigheter eller en betydelig risiko for dette. Med menneskerettigheter menes det samme som i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Undertegnede støtter prinsipielt forslaget, men mener det er behov for en presisering.

Advokater står ofte ovenfor sammensatte konflikter hvor det er vesentlige interesser involvert på flere sider. Det er situasjoner hvor det er risiko for krenkelser på begge sider i en konflikt. Forslaget vil etter ordlyden hindre begge sider i å få nødvendig rettslig bistand i en slik situasjon.

Det kan også være situasjoner hvor det er risiko for krenkelser, men hvor advokatens bistand kan bidra til å motvirke at det skjer. Forslaget kan avskjære rådgivning også i situasjoner hvor det er ønskelig å redusere risikoen for krenkelser gjennom bistand som kan medvirke til å opplyse og ansvarliggjøre aktørene.

Selv om det etter omstendighetene er legitime grunner som taler for bistand, er det naturlig at advokater avstår fra bistand dersom det er fare for alvorlige krenkelser av noens menneskerettigheter. Det er følgelig ønskelig å balansere behovet for forebyggende juridisk bistand og tiltak til vern mot krenkelser.

Det hører også med i denne sammenheng at menneskerettighetene har gjennomgått en utvikling som medfører at vernebehovet varierer med hvilken del av menneskerettighetene som er involvert.

Menneskerettighetene har etter hvert fått et meget vidt nedslagsfelt. Bl.a. har administrative sanksjoner på ulike livsområder blitt ansett omfattet av autonome konvensjonsbegrep som opprinnelig er regulert med sikte på mer grunnleggende rettsikkerhetsgarantier. For Norges del har denne utviklingen særlig gjort seg gjeldende i forhold til EMK. EMD har lagt til grunn en viss

relativisering av kravene til EMK i forhold til administrative sanksjoner. Se f.eks. EMD – 2001 73053 Jussila mot Finland om anvendelsen av rettsikkerhetsgarantiene i EMK i relasjon til tilleggsskatt. Utviklingen tilsier at graden av aktsomhet og forebyggende tiltak som kreves, bør sees i sammenheng med hvilket vernebehov som gjør seg gjeldende i det enkelte tilfelle.

Ordlyden "forstår eller må forstå" i forslaget vil medføre at advokater i praksis må legge inn en viss sikkerhetsmargin, for det tilfelle at disiplinærmyndighetene i etterkant har en annen vurdering av hva advokaten måtte forstå. En slik praksis vil lett medføre at advokater vegrer seg for å bidra med forebyggende rådgivning.

Et eksempel på at avveiningene advokatene står ovenfor er krevende, er situasjonen i Vest-Sahara. På s. 4 i Advokatforeningens uttalelse anføres:

"Det forventes altså at advokater fanger opp store og åpenbare risikoer for menneskerettighetskrenkelser, og gjør sin klient oppmerksom på slike risikoer som en del av sin juridiske rådgivning. Et eksempel på situasjoner hvor det vil være grunnlag for å vise aktsomhet er oppdrag knyttet til en klients virksomhet i Vest-Sahara, som det er kjent at står under ulovlig okkupasjon av Marokko."

Første del av sitatet illustrerer at det primært er ved risiko for grovere overtredelser at advokater bør unngå å bidra med rådgivning. Den andre del av sitatet viser imidlertid hvor vanskelig avveiningene er i praksis.

Vest-Sahara er i følge FN ikke okkupert av Marokko. FN definerer området som et såkalt ikke-selvstyrt område (Non-Self-Governing Territory), som er underlagt særskilt regulering.¹ Sentrale kriterier for næringsvirksomhet i området er at aktiviteter må skje innenfor rammen av alminnelige menneskerettigheter og ivareta lokalbefolkningens interesser. Norske myndigheter mener næringsvirksomhet i området er lovlig, men fraråder slik aktivitet pga. fare for krenkelser av menneskerettighetene. Samtidig er Norge forpliktet av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper gjennom medlemskapet i OECD. Formålet med retningslinjene er omtalt i forarbeidene til 2011 versjonen: "Retningslinjene har som mål å fremme positive bidrag fra selskaper til økonomiske, miljømessige og sosiale fremskritt verden over." I retningslinjene kap. IV pålegges statene å verne om menneskerettighetene og forbygge krenkelser. Det er således en spenning mellom myndighetenes generelle frarådning, som ved en absolutt fortolkning leder til en generell boikott, og forpliktelsen til å fremme positive tiltak til vern av utsatte grupper i Vest-Sahara. Norske myndigheter er derved folkerettslig forpliktet til å fremme tiltak i Vest-Sahara innenfor rammen av OECDs retningslinjer (som ivaretar menneskerettighetene), såfremt retningslinjene for ikke-selvstyrte områder også er ivaretatt. Det er i denne sammenheng stor forskjell på aktiviteter knyttet til forvaltning av fornybare ressurser som ellers vil gå tapt, versus utvinning av ikke-fornybare ressurser som kan medføre tapping av områdets verdier. De sammensatte vurderingene som må gjennomføres fanges ikke opp av eksemplifiseringen i Advokatforeningens forslag. Forholdet illustrerer at advokatforskriften ikke bør gis et for absolutt innhold.

Hvis forslaget til Advokatforeningen skal vedtas i sin absolutte form, kan det få nokså spesielle utslag. F.eks. har norske skattemyndigheter av ulike grunner tidvis problem med å gjennomføre fastsetting av skatteoppgjør innen rimelig tid. Er det ilagt tilleggsskatt, vil saksbehandling som overskrider rimelig tid være en krenkelse av EMK art. 6 nr. 1. Slike saker dukker jevnlig opp i

¹ <https://www.un.org/en/decolonization/nonselvgovterritories.shtml>

praksis. Tas forslaget på ordet, vil norske advokater ikke kunne bistår skattemyndighetene hvis saksbehandlingstiden medfører betydelig risiko for at skattyters rettigheter etter EMK krenkes. Det er en lite heldig situasjon om det skulle oppstå uklarheter rundt denne type situasjoner.

Forslaget bør etter dette justeres slik at det rammer tilfeller hvor det er fare for grove overtredelser av menneskerettighetene. I slike tilfelle bør vekten av de involverte interesser anses utslagsgivende selv om det også er grunner som taler for å bidra med rådgivning. Grensene for hvilken bistand som kan ytes blir uansett skjønnsmessig. Men innføringen av en terskel vil motvirke uheldige utslag ved at forebyggende bistand hindres i mindre problematiske situasjoner.

Justeringen kan foretas ved å legge inn en kvalifiserende terskel for hvilke situasjoner advokater må avstå fra bistand. Jeg slutter meg på dette punkt til professor dr juris Ole-Gjems Onstads forslag i høringsuttalelse av 17 februar 2019:

1.4 Advokatens forhold til menneskerettighetene

En advokat skal ikke gi råd som advokaten forstår eller må forstå vil innebære *grove eller systematiske* krenkelser av noens menneskerettigheter eller en betydelig risiko for dette. Med menneskerettigheter menes det samme som i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Med vennlig hilsen

Hugo P. Matre